

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

פרשת בהעלותך כתובות כו. - כט:

כו. אמר רב חסדא וכו' ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא וכו' לוי דלאו לוי הוא וכו'.

בקוב"ש [אות ע'] הוכיח מכאן, דחלל כיון שנתחלל מקדושת כהונה, אינו לוי, אף דלענין קדושת לוי לא שייך פסול חללות, דלוייה שזינתה אוכלת במעשר [בכורות מז.], וכיון דגם חלל הוא משבט לוי, אמאי לאו לוי הוא, וצ"ל דכהנים עמא אחרינא נינהו, כמבואר ברש"י בתמורה [ד: בד"ה שאני כהנים] ושם בשיטמ"ק [וכ"ה ברגמ"ה שם], ואינן לויים מצד תולדותם, אלא מכח קדושת כהונתם דיש בכלל מאתים מנה, ואם נתחללו מקדושת כהונה אינן לויים. וכן מוכח בסוף פ' הניזקין [נט:]: לוי מי קא הוי. ובירושלמי ריש פ' האשה רבה פליגי אמוראי בזה אם חלל הוא לוי.

כו. הכי קאמר, החולק תרומה בנכסי אביו עם אחיו בב"ד, אינה חזקה.

כ' הריטב"א, פירש"י ז"ל כגון שיצא עליו קול שהוא בן גרושה, אין חזקה זו משבתת מעליו הקול ההוא. וכן פ' הראב"ד ז"ל. ויש לפרש עוד, דאפי' כשלא יצא עליו קול, אלא שאביו היו לו בנים בכאן שהם בחזקת כשרים, והלך למדינת הים ובא עמו בן זה, שצריך להביא ראיה עליו כדאיתא בפ' עשרה יוחסין [עט:], שזה לא הוחזק לנו בכהונה, אלא דמביא עדים שחלק בתרומה עם אחיו בנכסי אביו.

כו. מהו דתימא מדהנך לאכילה האי נמי לאכילה.

דאל"כ יטול דברים אחרים כנגד התרומה. תוס' הרא"ש. וז"ל הריטב"א, מהו דתימא וכו', פירוש מדלא אמרו ליה טול אתה חולין ואנו תרומה כדי שלא לזלזל התרומה שברשותו, קמ"ל דהנך לאכילה והאי לזבוני לכהנים בדמי תרומה, פירוש, כי שמא היה חלקם רב ולא יכלו להחליף עמו בחלקו חולין שלהם.

כו. אלא הכא במאי עסקינן וכו' ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא.

כ' הריטב"א, יש שפירשו דקול המוחזק בב"ד הוא, ומשו"ה חשו לקול ההוא ואחתיניה. אבל רש"י ז"ל פירש קול בעלמא, וכן פירשו בתוס' דקלא דלא אתחזק בב"ד הוה, והוא דאחתיניה, לאו הורדה גמורה, דהא כל קלא דלא אתחזק בבי דינא לאו קלא הוא, אלא לומר שהיו חוששין לו, והיינו דכי אתא עד אחד ואמר כהן הוא מסקינן ליה ולא חיישינן לזילותא, משום דחששא בעלמא הוות, דקול לאו עוררין הוא. אלא משום דלא אתחזק הוא אפי' שעה אחת בכהן כשר, כי מן הרחם יצא ושוברו עמו בקול, ולפיכך חשו לו, והיינו דנקט דמוחזק לן באבונה דכהן הוא ולא נקט דמוחזק לן ביה דכהן הוא. וכ"כ הרשב"א. [והא דקבעו דבריהם הכא, ולא לעיל מינה באוקימתא דרב חסדא אברייתא דמעשר ראשון, אולי משום שבאו לפרש הכא גם הא דלא חיישינן לזילותא דב"ד להעלותו ע"פ העד].

כו. ור' חייא מסיים בה וחבירי בדילין ממני והווי קורין אותי יוחנן אוכל חלות.

כ' הבית יעקב, קשה מה הכוונה בר' חייא במה שמסיים, ונראה דהנהגה בהא דהעלהו רבי במה שהסיח לפי תומו שאביו האכילו בתרומה, הוא רק לפי שיטתו דס"ל דאביו מהימן כיון שבידו להאכילו בתרומה, אבל לר' חייא דס"ל דאף שבידו לא מהימן, א"כ מאי מהני במה דנאמן שאביו האכילו, הא אפי' אם רואין שאביו מאכילו בתרומה אין מעלין אותו לכהונה אליבא דר' חייא, ולכן מסיים בה והווי קורין אותו וכו', והיינו שכל העולם היו מחזיקין אותו בכהן. [וקצ"ב לפ"ז בלשון הרמב"ם, שהביא [בפ"כ מהל' איסור"ב הי"ד] גם תוספת זו וחבירי בודלין וכו', אע"פ שפסק שם [בה"ה] כרבי דדוקא ליוחסין אין האב נאמן].

כו. אמר רב חסדא הכא במאי עסקינן כגון דמוחזק לן באבונה דהאי וכו'.

כ' הפנ"י, לכאן נראה פשוט דלאוקימתא דרב חסדא תו לא צריך לאוקמי כראב"ע אלא אפי' כר"ע, ועוד, דאי מוקי לה כראב"ע, מיתוקמא שפיר נמי אף קודם תקנת עזרא, וא"כ ממ"נ הול"ל אלא א"ר חסדא, ובשלמא לפי הגירסא שהביאו תוס' [בד"ה אין] שמוחקין לעיל אין בתר דקנסינהו, וגרסי סתמא בתר דקנסינהו, והיינו דמוקי לה נמי כר"ע אף כר"ע, א"ש דרב חסדא לא קאמר אלא, משא"כ לגירסת תוס' קשה. ויש ליישב, דלשיטת תוס' רב חסדא נמי מוקי לה כראב"ע דוקא, משום דס"ל כמ"ד לר"ע קנסא לעניים, וא"כ אפי' אי הווי בן גרושה ובן חלוצה, אפשר דחולקין לו בתורת עניות וכו', וא"כ לר"ע לא הווי חזקה לכהונה, משו"ה מוקי לה כראב"ע, דלדידיה לכו"ע קנסא לכהנים כמש"כ תוס' בשיטתם, והא דלא קאמר אלא משום קודם תקנת עזרא, היינו משום דבלא"ה מסתמא איירי הברייתא בזמן הזה דאחר תקנת עזרא, דקודם תקנת עזרא מאי דהוה הוה.

וז"ל הריטב"א לעיל [בד"ה בתר דקנסינהו], יש שפירשו דלר"א קנסינהו שלא יתנהו אלא לכהן, ולר"ע קנסינהו שיתן בין לכהן בין ללוי [כשיטת תוס' הנ"ל], ולא נהירא מההיא דאמרינן ביבמות וכו', ועוד, דבסמוך משנינן אמר רב חסדא הב"ע כגון דמוחזק לן וכו', ומדלא אמרינן אלא אמר רב חסדא, ולא אמרינן נמי לעולם ר"ע, מכלל דאכתי סבירא לן דמתני' כראב"ע, ואמאי, דהא אמרת דלבתר דקנסינהו עזרא מודה ר"ע דבין לכהן בין ללוי, א"כ שפיר אתיא דההיא כר"ע, דלוי ודאי לא הוי, מאי איכא בן גרושה וכו', אלא ודאי לר"ע לעולם ללוי ולא לכהן. וכן בדיון דבשלמא לראב"ע כיון דמדינא דאורייתא בין לכהן בין ללוי, אפשר למיקנס דלכהן דוקא, אבל לר"ע כיון דמדאורייתא ללוי דוקא, וכהנים זרים הם בזה, היכי מתקן דליהביה לכהנים שהם זרים, הא ודאי לא שייך למעבד הכי, ואפי' למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים, וכ"ש למ"ד אסור לזרים, ואע"ג דהפקר ב"ד הפקר, מ"מ אין לעשות כן בדרך קביעות להפך דין תורה, וכי קנסינהו לר"ע במידי אחרינא קנסינהו.

כו. ברש"י ד"ה והטבילוני. מפני שסתם תינוק מטפח באשפות ושרצים מצויין שם.

וכ' ע"ז הריטב"א, פירוש, נפקא ליה לרבינו ז"ל מהא דאמרין [טהרות פ"ג מ"ח] גבי תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו, ר"מ מטהר, וחכמים מטמאין שדרך תינוק לטפח, ופירש רבינו ז"ל עליה במס' נדה [יח: בחולין פו.]. ובקידושין [פ.]. שדרך תינוקות לטפח בשרצים. וכבר דחו פירושו שם בתוס', דהתם שדרכם לטפח בעיסה קאמר, וסתם תינוק הוא טמא לפי שהנשים נדות מגפפות אותו כדאיתא במשניות [תוספתא טהרות פ"ג ה"ה]. [ונפק"מ במשתמר אחר טבילתו מזה ולא משתמר מזה].

כו. והכא במיחש לזילותא דבי דינא קמפלגי.

רש"י פירש שהורידוהו שני פעמים ועכשיו יעלוהו, [ושמא ילגלו הבריות על ב"ד על ססותין את דיניהם ודמי לחוכא ואיטלולא. ל' רשב"ם בב"ב לא:]. ולתוס' [בד"ה ואסקיניה] אפי' הורידוהו פעם אחת איכא למיחש לזילותא דב"ד, אם יעלוהו. והפנ"י פירש, דכשהדבר ברור שנעשה בטעות גמור, לא שייך כלל זילותא דבי דינא אפי' במאה פעמים, דאין לדיין אלא מה שענינו רואות, משא"כ הכא ובפ' חזקת הבתים, דאכתי איכא תרי ותרי וא"כ הדבר בספק, וא"כ שפיר הוי זילותא דבי דינא שיחזרו מדבריהם מספק, ואית לן למימר שפיר מספיקא לא הדרינן עובדא, וכעת הזאת זכינן לחידושי הרא"ה והריטב"א וראיתי שפירשו כן להדיא בשמעתין וכו'. עכ"ד הפנ"י. [בקיצור קצת, ויעו"ש מש"כ בטעמא דרש"י ותוס' שלא פירשו כן].

כו. מתקיף לה רב אשי אי הכי אפי' תרי ותרי נמי.

כ' הרש"ש, נ"ל דאוקימתא קמא דבני הישיבה סברה דליכא זילותא אלא בחד, משום דנצרך לצרף אליו את העד הראשון אשר כבר הוחזק לשקרן בב"ד מפני שני עדים שהכחישוהו, ועכשיו יוחזר להכשרו ע"י עד אחד השני. [מיהו מסתברא דהעד עצמו חוזר לכשרותו לכל עדויות שבעולם, למאי דקיי"ל כרב הונא דזו באה בפני עצמה ומעידה, אלא דלעדויות זו שהוכחש בה לא יחזר להכשרו, להצטרף עם האחרון ולהעלות את זה לכהונה].

כו. ברש"י ד"ה ואנן. ואי קשיא תרי ותרי נינהו וכו', ואוקמינן אחזקה קמיינתא דאסקיניה ע"פ עד הראשון וכו'.

וכ' ע"ז הרמב"ן, ולא אתחווירא לדידי האי סברא, דכיון דההיא חזקה מחמת עדות של עדים היא באה, הרי היא כעדות ואין כאן חזקה, אטו אי אתו בי תרי ואמרו פלוני כהן הוא ואסקיניה, ואתו בי תרי אחריני ואמרי לאו כהן הוא דבן גרושה ובן חלוצה הוא, נימא אוקי גברא בחזקת כהן, הא ודאי כיון דלא אתחזק אלא מפומייהו דהנך סהדי, לאו חזקה היא. ובפ' חזקת הבתים [לא.]. אמרינן זה אומר של אבותי זה אומר של אבותי, האי אייתי סהדי דאבהתיה ואכלה שני חזקה, והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה, ואוקמה ר"נ לארעא בחזקת אבהתא, הדר אייתי אידך סהדי דאבהתיה, ואמר ר"נ אנן אחתינן ליה ואנן מסקינן ליה ולזילותא דב"ד לא חיישינן, והיכי מסקינן ליה, נימא ארעא היכא דקיימא תיקום, דהא כבר אחתיניה על פומא דהנהו קמאי דההיא שעתא הוו מהימני, אלא ש"מ חזקה דמחמת עדות הרי היא כגופו של עדות ולא חזקה היא.

והרשב"א והריטב"א הסכימו עם סברת הרמב"ן, אבל דחו ראיתו, וז"ל הרשב"א, דהתם לא שבקינן חזקה דאתחזק האי מעיקרא ואזלינן בתר חזקה דאחזקינן ליה אנן לאידך אפומא דסהדי, אלא כיון דאתו בי תרי אחריני דמסייעי לחזקה ראשונה, הני עדיפי, **דחזקה ראשונה טפי עדיפא**, והלכך מסקינן ליה, דארעא בחזקה קמיינתא תיקום. [ולשון הריטב"א לא **עדיפא** חזקה דהאי דע"פ ב"ד מחזקה דאידך קמא דהות ארעא בחזקתיה מעיקרא].

ומסקו הראשונים, דטעמא משום דמוקמינן ליה בחזקת אביו [וכמש"כ תוס' בד"ה אנן]. וז"ל הריטב"א, דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקת אבהתיה שהוא בחזקת כשר ומסתמא לא עביד איסורא דנסיב

גרושה או חלוצה. [ומבואר דאינו משום דאינו משום דמוקמינן ליה בחזקת כשר כי היכי דהוה אביו כשר לכהונה. אלא משום דהוה אביו כשר ולא עביד איסורא. ולפ"ז מאי דקשיא ליה אח"כ מעובדא דינאי המלך, אינו משום חזקת כשרות דאמיה, דהא התם משום ספיקא דנשבת ונאנסה היא, וע"ז לכא' לא שייכא הך חזקה, אלא חזקת כשרות דאביו שלא נשא שבויה האסורה לכהן].

כו. בתוד"ה אנן. ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא דרבנן וכו', ובשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת וכו' היינו משום דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה לחזקת אשת איש.

וכ' ע"ז המהרש"א, לולי דבריהם היה נראה, למאי דמוקמינן לה בניסת לאחד מעדיה וגם היא אומרת ברי לי, לכך לא מוקמינן לה בחזקת איסור. ובפנ"י האריך לבאר ד' תוס', דאי תו"ת ספיקא דאורייתא הו"ל כספק חלב ספק שומן, דהאומר ברי לי נאמן ואפי' בדבר שבערוה, כדאמרין בריש גיטין [ב:]. אימור דאמרין ע"א נאמן באיסורין היכא דלא אתחזק איסורא וכו', משא"כ למאי דפי' ר"י כאן דסתמא דתלמודא ס"ל תו"ת ספיקא דרבנן הוי, דמדאורייתא אזלינן בתר חזקה אף לקולא, וכ"ש דלחומרא מהני חזקה, וא"כ אין כאן ספק אלא ודאי, והו"ל כשאר ספיקות דאזלינן בתר חזקה דהו"ל כודאי, ואין עד אחד נאמן כלל, וכ"ש דלא מהני ברי של הבעל דבר עצמו, וא"כ תו לא מהני הא דניסת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי, דאפ"ה בחטאת קאי בשוגג, ובמזיד בחנק, דסוקלין ושורפיין על החזקה, ולאו כל כמיניה למיטען ברי בדבר שמדאורייתא הספק כודאי, לכך הוצרך ר"י לפרש וכו' משום דאשה דייקא ומינסבא. ועיין במש"כ בנימוקי הגרי"ב לבאר דברי המהרש"א, דלא מוקמינן אחזקה רק למי שספק אצלו משא"כ למי שברי לו. [ואין זה שייך להא דע"א אינו נאמן היכא דאתחזק איסורא, דהתם איירי להאימני לגבי אחרים שאצלם הוא ספק].

כו. האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון וכו'.

כ' המאירי, י"מ ע"י ממון שהיה הבעל חייב ואין לו לשלם, ולקחו משכבו מתחתיו, [ולשון הרמ"א באה"ע [סי' ז' סי"א] שהיתה חייבת להם. אמנם מקור הדין מדברי רבינו ירוחם [הו"ד בד"מ שם] ושם כ', שיש לו עליה או על בעלה ממון וכו'], ומאחר שכן, אף הם יראים שלא להפסיד ממוןם ונזהרים שלא לאנסה וכו'. וי"מ ע"י ממון מותרת אף כשיתפשוה על עסקי ממון ר"ל שתפדה עצמה, הואיל ולממון מתכונים, אין רוצים לפגמה, שלא ימטעו דמיה. [אבל לשיטה קמיינתא, היכא דתפשוה כדי שתפדה את עצמה שאינם יראים שיפסידו מכיסם אסורה מיהת לבעלה כהן, כמש"כ הרמ"א שם. ועיי"ש בח"מ וב"ש].

כו. ע"י נפשות אסורה לבעלה.

רש"י פי' דהואיל ונוהגין בה הפקר חוששין שמא נתרצתה לאחד מהן, ואסורה אף לבעלה ישראל, וגם תוס' [בד"ה ועל] הסכימו לדינא דאסורה אף לבעלה ישראל, אמנם פליגי בטעמא, [כמש"כ הריטב"א] שמא נתרצית כדי למצוא חן בעיניו שלא יהרגנה, [דכל אשר לאיש יתן בעד נפשו. ל' הריטב"א בשמם]. אבל הרמב"ן האריך להוכיח דלישראל שריא, וכ' דמשנתנו כבר אוקמה רבינו חננאל וכל רבותינו הגאונים ז"ל באשת כהן. אלא הא איכא לעיוני, אי באשת כהן מאי אסורה לבעלה, לכולהו כהני נמי אסורה [וכקושית תוס' הנ"ל], ואיכא למימר דסיפא רבותא קמ"ל, דאע"ג דאית לה בעל, כיון דע"י נפשות היא, לא מירתת גוי, א"נ משום סיפא קתני בעלה, דהא מפרש בגמ' ע"י נפשות כגון נשי דגבוי ואשתו של בן דינאי, וה"ק אם נתפשה ע"י שבעלה נידון להריגה אסורה דכיון שכן אין המלך מקפיד עליה, ואין יראין לאונסה.

[ועיי"ש ברמב"ן שהביא ראייה מהא דאמרין במגילה [ג:]: גבי אסתר שהיתה עומדת מחיקו של אחשוורוש וטובלת ושוכבת בחיקו של מרדכי, ואמאי, ניוחש שמא נתרצית. [ואע"ג שאסתר צדקת היתה, מ"מ אם איתא דבאידך חיישינן לריצויו ע"י הפקר בעילות הרבה, להא ודאי הו"ל למרדכי למיחש מתוך שהמליכה תחת ושת. ל' הריטב"א], אלא ודאי לעולם אין

חוששין שמא נתרצית באשה שנשבת ושנחבשה ונתפסה לפנינו, וכל ישראל קדושין הם].

כו: ואמרו להם חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה, האמינו שלא נסתרה וכו'.

כ' הפנ"י, לכאן אריכות לשון הוא, דמהיכי תיתי לא יהיו העדים נאמנים אפי' בלא מיגו. ונראה לי דהנך לאו עדים כשרים היו, אלא עדים קרובים או פסולים, כדמשמע קצת לשון ועדיה מעידין ולא קתני ועדים מעידים, [א"ה, לכאן נתכוין רש"י ליישב זה במה שפירש ועדיה אותן שהעידו שהורהנה], ומשו"ה לא מהימני אלא ע"י מיגו שמאמינין אותן שהורהנה, והיינו נמי דריחקה בני משפחה, דהו סברי דלא מהני מיגו בכה"ג.

וז"ל הרשב"א, פירוש, לא עדים כשרין היו, דא"כ למה היו רוצין בני המשפחה להרחיקה, דעל כרחן היה להם להאמין העדים, אלא בעבד ושפחה מעידין אותה היה, ולפיכך היו בני המשפחה חוששין להם, ואמרו להם חכמים דמשום מיגו מיהא היה להם להאמינה. וא"ת ואכתי למה להם לחכמים לומר שיאמינו משום מיגו, הא מדינא מהימני ואע"פ שיש עדים שהורהנה, כדן שבויה. וז"ל דהורהנה שאני שאינה מנוולת לפניו כ"כ, ועוד שדינן כן היה דכיון שעבר זמן הלוואתן היתה שלהם לגמרי, והלכך חוששין לה, אבל משום מיגו מיהא נאמנין.

כו: אמר חזקיה והוא שנגמר דינן להריגה, ור' יוחנן אמר אע"פ שלא נגמר דינן להריגה.

כ' הריטב"א, יש שפירשו דר' יוחנן וחזקיה על מתני' אמרוה, ומיהו חזקיה סבר כרב דמוקי מתני' בנשי דגנבי, ולהכי בעי נגמר דינן להריגה, ור' יוחנן סבר כלוי ולהכי לא בעי שנגמר דינן להריגה. ולא נהירא, דא"כ הו"ל דהוא בפלוגתא. לכך יש לפרש דלכו"ע פליגי, דחזקיה סבר דאפי' באשתו של בן דינאי מרתתי מאימת מלכות עד שיהא נגמר דינו להריגה, ור' יוחנן אמר דאפי' למאן דמפרש מתני' בנשי דגנבי כיון דס"ל דמפקיר מלכותא נשיהם בהכי, לא בעינן נגמר דינו להריגה.

כו: כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות.

כ' הרא"ש [סי' ל'], לאו דוקא, דה"ה כל הנשים אפי' פנויות, כיון דחיישין שבא עליה עכו"ם ופסלה בביאתו, והא דתנן כל הכהנות, משום דבעי למיתני עובדא דר' זכריה בן הקצב. ובקרב"נ [אות ק'] כ', דהומ"ל דקתני כהנות דקמ"ל דפסולות אפי' מלאכול בתרומה. וז"ל השיטמ"ק בשם שיטה ישנה, ה"ה וכו' אלא תנא כהנות דמפסלן בתרי פסולי, פסול כהונה ופסולא דגופיהו שנאסרות לכהונה ונפסלות מלאכול בתרומה. והריטב"א כ' דלרבותא נקט נשי כהנים, דאפי' בהכי מפקינן להו מגברייהו. וע"ע מש"כ בזה הגרע"א בתוספותיו למתני' בשם ההפלאה, ומה שהקשה ע"ז.

כו: ואפי' עבד ואפי' שפחה.

כ' הריטב"א, יש שפירש דוקא עבד ושפחה דליכא אלא פסולי יוחסין לעדות, אבל גזלן וכיו"ב פסולים לעדות זו כשם שפסולים לעדות אשה שמת בעלה. [שלא התירו בה אלא גזלן דבריהם כדאיתא ביבמות [כה:]]. ונראין דבריהם. [לשונו בשיטמ"ק]. וז"ל הרה"מ [פ"ח מהל' איסורי ביאה הי"ז], ומסתברא שהעכו"ם או הפסול בעבירה מן התורה, כשם שהם פסולים לעדות אשה לומר שמת בעלה וכו', כך פסולים לשבויה, דהתם דמילתא דעבידא לאיגלויי היא, והיא עצמה נאמנת, ואע"כ אין אלו נאמנין, וכ"ש כאן. ובד"מ [סי' ז' אות ב'] כ' בשם הגהת אפס"י [והוא בשו"ג לעיל כג. בשם ריא"ז], וז"ל, נראה בעיני שהנשים שאינן נאמנות על מיתת הבעל כגון חמותה וצרתה וכיו"ב, נאמנות להעיד על השבויה שלא נטמאת, שאין לחוש בזה שהן באות לקלקלה כמו שיש לחוש באשת איש.

כו: ואין נאמן אדם ע"י עצמו.

הקשה הרש"ש אמתני' [וכן בסמוך אהא דר' זכריה בן הקצב], הא לעיל [כא:]: בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דהבא עליה באשם תלוי קאי, ואפ"ה אם נשאת לאחד מעדיה לא תצא לת"ק, אלמא מספק לא תצא ממי שאומר ברי לי, ק"ו בשבויה דרבנן ובעלה שנשאה בהיתר, אינו דין שלא תצא ממנו כשאומר ברי לי. [וז"ל המאירי, ואם יש להם עדים וכו', הא ע"י עצמה אינה נאמנת. וא"כ איירי לענין ההתירה על פיה לבעלה, [או לכהן אחר], שאינם יודעים ואינם אומרים ברי לי. מיהו בסיפא גבי ר"ז בן הקצב תקשי]. וע"ע בדברי הגרע"א אמתני' דלקמן [הו"ד שם].

כו: אם יש שם מחבואה אחת מצלת על הכהנות כולן.

כ' הרמב"ן, תמיהא לי מילתא, אי מחזקת כולן, פשיטא ומאי אלא אחת, ואי אמרת כשאינה מחזקת אלא מיעוטן, מאי קא מבעיא לן אינה מחזקת אלא אחת מהו, כיון דאמרת במחזקת מיעוטן סגי אפי' חדא נמי. אבע"א במחזקת כולן, ומאי אלא אחת, אע"ג דאיכא למיחש דכולהו לא אתחביאו תמן, דלא מזדמנא להו מילתא, ועוד דכיון דכולהו הוו תמן אי אפשר דלא אוושא מילתא ומפרסמא, אפ"ה שרו. אבע"א במחזקת מיעוטן, ואפ"ה שריין, דכיון דאפשר דטובא אתחביאו תמן, אי אתינן למישרי לכולהו לא מחזי כשקרא, אבל כשאינה מחזקת אלא אחת מחזי כשקרא.

כו: אם יש שם מחבואה אחת, מצלת על הכהנות כולן.

הר"ן לקמן [גבי בעיא דרב אשי] דקדק מלשון הרי"ף והרמב"ם שם, דלא מטהרינן לה משום מחבואה אלא כשאמרה נחבאתי, [וכן מבואר מלשון רש"י והרשב"א והריטב"א שם], אבל הר"ן עצמו פליג וז"ל, ולי נראה דכל שיש שם מחבואה, אינה צריכה לומר נחבאתי, אלא מסתמא תלינן לקולא, דבגמ' פרכינן מאי שנא משני שבילין דתנן וכו', ובודאי מדר' יוסי קא פריך, דכבא לישראל עליו ועל חבירו דמי, וכפירש"י ז"ל, דליכא למימר דמבבת אחת דכולהו מודו ביה פריך, [כפי' תוס' בד"ה בבא], דהכי נימא דכבת אחת דמו, אטו משום דאנן ידעינן דינא דכולן טהורות הוי כבת אחת, א"כ בב' שבילין נמי ידעינן דינא אם נשאלו זה בפנ"ע וזה בפנ"ע, ואפ"ה לא הוי כבת אחת, אלא ודאי מדר' יוסי פריך, משום דהכא אפי' לא באה אלא כל אחת ואחת בפנ"ע, כבא לישראל עליו ועל חבירו דמי, דבשלמא בשני שבילין, כי נשאלו כל אחד בפנ"ע, אפשר דחד לא ידע בדחבריה, אלא כשבא לשאלו עליו ועל חבירו, כיון דאיהו ידע באידך ויודע דכי מטהרינן ליה לחבריה נמי מטהרינן ליה, סבר ר' יוסי דמחזי כשקרא, וה"נ בכרקום, אי אתיא כל חדא בפנ"ע, היא ידעה בגונא דאידך וידעה שפיר דלכולהו מטהרינן, ומשו"ה מקשינן מינה למאי דהוה ס"ל דהכא נמי איכא ודאי טומאה. ובשלמא אי אמרינן דלא צריכה לומר נחבאתי, שפיר פרכינן, אבל אם איתא דצריכה למימר הכי, מאי פירכא, מנא ידעה היא דכל חדא אתיא קמן ואמרה נחבאתי, אלא ודאי כדאמרן.

כו: הכא מי יימר דאיטמי.

ומה"ט פסק הרי"ף לקולא, כמש"כ הרא"ש [סי' ל']. [ולכאן כוונתו כמש"כ הריטב"א, דהאי לי שנא מוכח דבקושטא אמרינן הכי ולא דרך דחיה, וא"כ פשיט לן בעיין וכו', דבשבויה הקלו עכ"ל. אמנם הרשב"א והר"ן כ' דטעמא משום דלא איפשר, וכיון דבדרבנן היא אזלינן לקולא]. והוסיף הרא"ש לבאר, דאמרינן בכל חדא וחדא שמא נחבית, ואת"ל לא נחבית, שמא לא נטמית. וכו' ע"ז בקרב"נ [אות א'], יש לדקדק, דהא הוי ספק ספיקא שאינה מתהפכת. וז"ל דספק נחבית הוי כמו ספק ביאה, כמש"כ הר"ן דאם היא נחבית הכהנת הזו, הוה כמו לא היתה בעיר שכבשה כרכום. ובקוב"ש [אות ע"ה] כ' דהטעם דאמרי בכל חדא וחדא היינו הא, משום דמוקמינן לה אחזקה כמו בשני שבילין. אלא דקשיא ליה, הא איכא רובא לאיסורא ואמאי לא ניזול בתר רובא.

כו: או דילמא לא אמרינן.

וביאר הריטב"א וז"ל, כלומר או דילמא לא אמרינן מה לי לשקר בכי הא דטענת נחבאתי אינה ברורה כ"כ, [וז"ל לעיל [כו. בד"ה הכי השתא] בתוך דבריו, דבסמוך דעביד ליה תלמודא מיגו במקום עדים, והיינו ודאי משום דאין מחזקת אלא אחת, דמיכספא לה לומר שהיא לבדה נחבאת שם

וכו']. והיינו דאמרינן ומאי שנא מההוא מעשה וכו', וקושיין מדאביי דהלכתא כותיה דאמר מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן, ואע"ג דלא דמי לה ממש, קס"ד כיון שהיא סבורה דריע טענתה לומר בב"ד שהיא לבדה נחבאת, אע"פ ששורת הדין שנאמנת בכך, מ"מ אין לנו לומר בזה מה לי לשקר, דאיהי סברה דאי אמרה נחבאתי לא מהימנא, ואין לומר מיגו אלא כשהיה יכול לטעון טענה אחרת שיאמינוהו ב"ד, ושיהא נראית לטוען שהטענה ההיא היתה ברורה לו.

כז: ורמינהו לא תתייחד עמו אלא בעדים וכו', חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה.

כ' הרשב"א, וא"ת מי דמי, התם מפני שלבה גס בה ואינה נמנעת מלהתעסק בדבר אחר בפניה, וכאילו נתייחד עמה בייחוד דמי, אבל הכא דמשום נאמנות הוא, שפחתה מנא לן דלא מהימנא, וכדמתרין רב אשי בסמוך. וי"ל דקסבר האי מקשה דהא בהא תליא, דאף היא אינה משמשת בפני מי שרואה ומספרת דברים בין שכנותיה ואפי' בחקירה אינה מגלה, דכל בפני מי שמגלה כפני הכל דמי.

כז: רב אשי וכו' ושפחה מחזא חזיא ושתקה.

הגרע"א תמה למאי צריכא לכך, הא אף אם לא שתקה, מ"מ אנו חיישינן שלא תתבייש מלהבעל והשפחה תעיד באמת שנבעלה, והיא תהיה מגורשת בגט זה, דהא בגט ישן בדיעבד מהני, וא"כ תהיה מגורשת בגט ישן, ואף דכתבו תוס' גיטין דכל מקום דבדאי נבעלה אף דיעבד תצא, מ"מ בעדות שפחה דנטמאה איך תהיה נאמנת לה צריכה גט אחר.

כז: תרתי לא עבדה.

כ' הגרע"א, לשון זה אינו מבין, דבמה נקרא תרתי, הא אם שותקת אין עוול בידה, דהא בשתיקתה אסורה כיון דליכא עדות על טהרתה, ובעדותה בשקר דטהורה, לא עבדה אלא חד, והו"ל למינקט דמעשה לא עבדה, אבל לשון תרתי לא עבדה לא מתיישב שפיר. וז"ל הריטב"א, ואיכא למידק דלא תרתי נינהו, דהא כי שתקא בקלקולה לא עבדה ולא מידי, כי שתיקתה אוסרתה. וי"ל תרתי לאו בחד עובדא אמרינן, אלא לומר דאע"ג דעבדה שתיקה כי התם למשריה, לא עבדה הא דהכא לאסרוהי בשיקרא, ועוד י"ל, דהכא נמי אילו אמרה גבירתה טהורה אני וזו יודעת והיא שותקת, היינו סבורים לומר דמהימנא, דשתיקתה כעדות היא, להכי ס"ל דאפי' בהא לא מהימנא דדילמא מאהבה או מיראה שתקה, אבל אם שאלנוה ותעיד בפירוש שהיא טהורה, נאמנת, דהשתא ודאי תרתי לא עבדה, למשתק בקלקולא וגם להעיד.

כז: בתוד"ה אמר ליה. נראה לר"י דמיירי וכו' לא נאמר לך כלום עליו, דרגלים לדבר וכו'.

וכ' ע"ז המהרש"ל, וקשה קצת, דא"כ פשיטא דאלם הוא ואין זה רגלים, אלא ודאי הוא. לכן היה נראה לפרש כגון שאמר אלו ואלו ידעי ליה בעדות, והם שתקו בפנינו ולא אמרו מידי, לא יודעים ולא אין אנו יודעים.

כז: בתוד"ה במסיחה לפי תומה. ואפ"ה היא ובעלה אינן נאמנים.

וכ"כ הרשב"א, וביאר הטעם דדילמא איערומי קא מערמי להראות עצמן כמסיחין לפי תומן, ואינן אלא מתכוונין. וא"ת והא גבי תרומה מהימנינן ליה במסיח לפי תומו ומאכילין אותו על פיו, כדאיתא לעיל [כו]. והעלהו רבי לכהונה על פיו, וי"ל דשאני הכא דכיון שהיתה כשרה מתחילה, וע"י מקרה זה אתה בא לאוסרה על בעלה או מלינשא לכהונה, דילמא מיערמא ומשקרה, אבל בתרומה לא עביד איניש לשקורי ולמימר דרך הערמה שהוא כהן, ואינו כהן. והראב"ד ז"ל תירץ, דשאני תרומה דאקילו בה טפי מיוחסין. וצ"ע, דהא בשבויה הקלו טפי בכל מקום, וכאן נמי, בתרומה לא הימנוהו לקטן, ובשבויה מהימן. וז"ל הר"ן, ואע"ג דלענין תרומה דרבנן אמרינן לעיל דאפי' הוא עצמו מהימן במסיח לפי תומו, אפשר דהיינו טעמא משום דבשבויה אתייליד בה ריעותא, א"נ מעלה עשו ביוחסין.

כז: אמר ר' זכריה בן הקצב.

התו"ט הביא בשם רש"י שהיה כהן. [וכע"ז במלאכ"ש]. וכ' ע"ז הגרע"א, לענ"ד יש הפרש בין הרע"ב לרש"י בזה, דהרע"ב מפרש כן במתני', משמע דצריך לזה דרך פירוש במתני', דאילו לא היה כהן, למאי נפק"מ דאינו נאמן ע"י עצמו, נשמע מיניה דס"ל להרע"ב דבעלה ישראל שמעיד על אשתו דנאמן לענין שאם תתאלמן ממנו דמותרת לכהן, דזהו לא מקרי על עצמו, כיון דלדידה ליכא נפק"מ בזה. אבל רש"י לא פירש כלום במתני', רק על הברייתא דקתני ואעפ"כ ייחד לה בית בחצרו, ע"ז כ' רש"י אעפ"כ שאסרו עליו לפי שהיה כהן, מדלא פירש כן במתני' שהיה כהן, משמע דבמתני' אינו הכרח לזה, דלא קתני שאסרו עליו, ד"ל שהיה ישראל אלא דאמרו לו דאינו נאמן להתירה לכהן לכשתתאלמן, רק בברייתא דמוכח דאסרו עליו, כ' רש"י דכהן היה.

כז: אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו.

כ' הגרע"א וז"ל, תימה דמאי שנא בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת, דבנשאת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי לא תצא, דודאי לא מדין עדות אתינן עלה ומשום דבשעה שהעיד עדיין לא היה בעלה ולא העיד על עצמו, דהא מ"מ הוי תרי ותרי ומה כח בעדותו, אלא על כרחך משום דבספיקות אם בעלי דברים שניהם [היינו היא והבעל] אומרים ברי, לא מפיקין אותה, והרי התם ספיקא דאורייתא והבא עליה באשם תלוי, מ"מ מהני ברי דבעלי דברים, ומכ"ש בשבויה דהספק הוא רק מדרבנן אסור, [דמדאורייתא שבויה מותרת לבעלה], דיועיל ברי דידה ודהבעל, ונהי דמדין עדות ליכא דאין אדם מעיד על עצמו, מ"מ מדין ברי דידה ודידה לא תצא מר' זכריה.

כז: וכשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה, וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה.

כ' הרמב"ן, אי קשיא לך הא תנן אבל לא בנה ובתה הלכך אסור ליחד עמה בפניהם [והכא שרינן מיהא להתייחד בפני בניה, עיין ל' הרשב"א], לאו מילתא היא, דאע"ג דאינם נאמנים, דמשום אימיהו אתו ומשקרי וכגופה דמו ואין אדם נאמן ע"י עצמו, אבל לענין יחוד, ודאי לא בעיל איניש באפי איניש ואפי' באפי בריה, חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה, משא"כ בבניה. וכי אקשי לעיל ממתני' דגיטין אמתני' דהכא, משום דכיון דהתם אסור ליחד עמה באפה כ"ש דלא מהימנא, אבל אפשר דלא מהימן ושרי ליחודי בהדיה, [דכל שאינה בושה מלהתעסק בפניהם, אינן מגלין, כעבדה ושפחתה, ויש לך שאינן מגלין ואעפ"כ בושה היא מלהתעסק בפניהם, כבנה ובתה לפי שאין לבה גס בהן. ל' הרשב"א], תדע דהא תנן [במתני' דגיטין דמיייתי לעיל] חוץ משפחתה, ואילו בנה ובתה שרי, ש"מ.

כז: בעי אביי מהו לעשות כן בגרושה וכו'.

כ' בקרב"ן [סי' ל"ב אות ו'], והא דלא קא מבעיא ליה לתלמודא אם זינתה, י"ל דהיינו האי דגרושה, דמסתמא מגרש לה אם היא זינתה. א"נ י"ל דאם זינתה לא חיישינן שיבא עליה, דהיא מאוסה בעינינו, [א"ה לכא' דוקא בזינתה ברצון, אבל באונס, אף שנאסרה לבעלה כהן, אינה מאוסה כ"כ, וצ"ת], וכ"כ בתשובת הר"מ הובא בב"י סי' קי"ד,

כז: המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו.

ואם חזרה ונתאלמנה או נתגרשה מן השני, כ' הר"ן דאיכא מ"ד דדינה כגרושת כהן שלא נשאת שאינה צריכה להתרחק מן המבוי, וכ"כ הרא"ש [סי' ל"ב] [וכשיטתם לעיל מינה דשכונה גדולה ממבוי, ובאיסור לאו לא החמירו כ"כ לאוסרה בכל השכונה. ולשיטת תוס' [כת. בד"ה ואם] שכ' איפכא, דהחמירו באיסור לאו דגרושה לכהן לאוסרו בכל המבוי [דהוי טפי משכונה] כיון דקיל ליה איסורה, יל"ע אי ס"ל הכי גם בלאו דמחזיר גרושתו משנשאת, ד"ל דאחר שכבר בדיל מינה מחמת חומר איסור א"א כשהיתה נשואה להשני, שוב אינה חוזרת ונאסרת כשנתאלמנה או נתגרשה], ור"י ז"ל כ' דכיון דאסיקנא בפ' עשרה יוחסין [עח], דמודו אביי ורבא במחזיר גרושתו משנשאת, שאם בעל ולא קידש אינו לוקה משום דהויה כתיבה בה, אף במבוי רשאה לדור עמו, אבל בחצר ודאי לא.

כח. ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי.

כ' הר"ן בשם תוס', שהר"י מאורלייני"ש ז"ל הורה, דמבוי דאירי ביה בשמעתין היינו בסתם מבואות האמורין לענין שבת שהם מבואות סתומין, אבל במבואות המפולשין, מתוך שרבים בוקעין שם ליכא למיחש. [ומשמע שהתיר אפי' אם אין המבוי מפסיק ביניהם. ולכאוף כ"ז דלא כמ"כ בת"י [ע"ד תודה ואם] דאם רה"ר מפסיק מבית לבית שרי, דמשמע דדוקא ברה"ר ממש, שרי, ודוקא כשמפסקת בין ביתו לביתה. וצ"ת].

כה. אינה נפרעת אלא ע"י אחר.

כ' הריטב"א ז"ל, ואסיקנא דכל היכא דגייסי אהדדי, אפי' מן האירוסין, אינה נפרעת אלא ע"י שליח, והיא הצריכה לעשות שליח בשבילה, כשם שאמרו היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה. [א"ה, לכאוף צ"ב, דהתם הוי טעמא כדמפרש לעיל דטלטולי דגברא קשין מדאיתתא, משא"כ לענין לעשות שליח].

כה. נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא.

כ' הריטב"א פירוש, ואע"פ שלא הכירו אלא כשהוא קטן, וה"ה נמי דשרינן הכא ממילא להעיד על חתימת קרובו, [ואפי' הוא קרוב עתה בשעת הגדתו, כאביו ואחיו דמתני'], ותנא לא אתא לאשמועינן הא, משום דפשיטא ליה דהכא אינו מעיד על קרובו בשום דבר, אלא על כתב ידו, ואין זה מעלה ומוריד לקרובו כלל. [ואין זה נוגע בעדותו, שאין מגיע לקרובו שום הנאה והפסד, אלא למלוה וללוה מגיעים. ל' תוס' רי"ד לקמן בד"ה הימנוהו רבנן]. ונראין הדברים דה"ה שהדיינין המקיימין את העדות יכולין להיות קרובים לעדי השטר, שהרי אינן דנין על קרובם כלום.

והר"ן הביא דברי בעה"מ לעיל [כא:]: דטעמא דמכשרינן עדי קיום הקרובים לעדי השטר, משום דבעלמא היינו טעמא דעדות שני קרובים פסולה לאחרני, משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וליכא, כדאמר בירושלמי שאם הוזם אחד מהם אינו נהרג עד שיוזם חבירו ונמצא נהרג על פי אחיו, אבל בעדי השטר ליכא הזומה, לפי שיש לומר אחרוהו וכתבוהו, כדתיניא בסנהדרין [לב.]. ובב"ב [קעא.], ועוד דבעדות בע"פ הוא דאיכא הזמה, אבל לא בעדות שבשטר לעולם, וביאר הר"ן דס"ל לבעה"מ דאפי' היכא דכתוב בשטר שבזמנו כתבוהו [דתו לא אמרינן שמוא אחרוהו], ליכא הזמה, משום דהזמה חידוש הוא, ואין לך בו אלא חידושו דסתם עדות בעל פה הוא, וזה דלא כדברי הרי"ף בפ' מרובה, שכ' דבשטר נמי איכא הזמה כל שכתוב בו שנכתב בזמנו. וכן נראה עיקר. ועוד הקשה הר"ן, דטעמא דהירושלמי דעדים הקרובים זה לזה פסולים משום עדות שאי אתה יכול להזימה, אידיח בגמ' דידן בפ' זה בורר [כה.], אלא טעמא דעדים הקרובים זה לזה פסולים לעלמא משום גזיה"כ, כדמסיק התם מיתורא דקרא.

וכ"ת א"כ איך תנן הכא דבן מעיד על חתימת אביו ונמצא שני קרובים מצטרפים לעדות אחת, לאו קושיא היא, שאלו שתי עדויות הן, שאביו כשחתם העיד על מנה שבשטר, וזה מעיד על כתב ידי אביו, וכל כה"ג אע"פ ששני העדויות צריכין לגביית הממון, לא מיפסל, כדאמרינן בעדות חזקה, ג' אחין שכל אחד מעיד על שנה אחת משני חזקה, ואחד מן השוק מצטרף עמהם, הרי אלו שלש עדויות, ומצטרפין לקיים החזקה. עכ"ד הר"ן. [ותרוייהו טעמי איצטריכו, דהטעם שכ' הריטב"א ותוס' רי"ד הוא לומר דלא חשיבי עדים הקרובים לבע"ד, דהחותרים אינם בע"ד בזה. וטעמייהו דבעה"מ והר"ן אצטריכו לומר דלא חשיבי עדים הקרובים זה לזה, אע"פ שע"פ כולם מוציאין הממון].

כה. והמקום הזה בית הפרס.

כ' בתוס' רי"ד, פירוש, הכי תנן בפ' בתרא דאהלות, החורש את הקבר, הרי זה עושה בית הפרס, עד כמה הוא עושה, מלא המענה מאה אמה בית ארבעת סאין, פי', החורש אנו חוששין שמוא המחרישה פזרה עצמות המת וכו' מן הקבר ועד מאה אמה, שאם חרש מן הקבר לצד מזרח, מונה מן הקבר ק' אמה ועושה אותם בית הפרס וכו', ואלו ק' אמה המונה אותן מרובעין שהן ק' על ק' שיביאו ארבעת סאין וכו'. ולמה אנו מחמירין כ"כ

ולא נעשה אלא ק' אמה ברוחב הקבר שהמחרישה מוליכה את העצמות, [א"ה, עיין בתפא"י פ"ק דתמורה [בבעז אה"ז] שנתקשה בזה, ומש"כ לתרץ], אלא אנו חוששין שמוא הולכה והחזירה ועוד הולכה, שדרך החורש לחרוש התלם ולחרוש עוד בצדו עד שיחרוש כל השדה, לפיכך החמירו חכמים כל ק' וק' [אצ"ל ק' על ק'] במזרחו של קבר בבית הפרס. [וע"ע בפ"י הרא"ש אהך מתני' דאהלות, ובמשנה אחרונה שם].

כה. והמקום הזה בית הפרס.

בתוס' [כח: בד"ה ושהמקום] פירשו כשבא לטהר, וכ"כ בתוס' רי"ד כשבא להקל ולא להחמיר, כגון שהיו יודעין השדה שנחרש בה קבר, אבל לא היו מכירים מקום הקבר שימדדו משם מאה אמה, ובא זה והעיד שזה המקום הוא בית הפרס ולא יותר. ועד"ז פי' הר"ן, וכו', עוד, דהראב"ד פי' בית הפרס לשון טומאה קלה הוא, כלומר כבר הוקלה טומאתו, שנידש ונופח והוא טהור לעושה פסח, ומה טעם נאמן בו, משום דטומאת בית הפרס אפי' קודם דישה וניפוח אינה אלא מדרבנן וכו'. ומסיק הר"ן דלהחמיר אינו נאמן. אמנם המאירי פירש דמעיד לחומרא, שהמקום הזה הוא שדה שנחרש בה קבר, [ועדותו בזו מתוך שהיה אביו מונעו מליכנס לשם שלא לטמא טהרותיו], וכל שעברו שם טהרות, תולין על פיו, אע"פ שלא היו מוחזקים בטומאה זו. [ומ"מ אם העיד שאבד בו הקבר שדינו בשריפת התרומה, אין שורפין על פיו]. ושוב הביא הני פירושי קמאי דלקולא קאמר.

כה. וצריכא, דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גביה וכו', אבל אחיו דלית ליה לא הא ולא הא אימא לא, קמ"ל כיון דקיום שטרות דרבנן הימניהו רבנן בדרבנן.

כ' הרא"ש [סי' ל"ד ל"ה], ונראה דדוקא בהני תלת, אבל באיניש דעלמא לא, וה"ו אמרינן בירושלמי, תני ובלבד דברים שהם רגילין בהם, כלומר באלו השלשה שהוא תמיד מצוי ורגיל אצלם, אבל באיניש דעלמא אפי' אם היה רגיל אצלו אינו חשוב רגילות. וכ"כ בתוס' רי"ד, והוסיף דאפי' אמר אני ראיתי כשחתם בשטר זה, אין ראית הקטן עדות. [אמנם טעמיה דהרא"ש לכאוף לא שייך בכה"ג. וצ"ב]. אבל הריטב"א כ' ז"ל, ומסתברא דכיון דקתני אחיו דלא הא ולא הא, ה"ה לאדם רחוק דעלמא, דמאי שנא, ותנא דמתני' נקט הנהו דמסתמא דשכיח גבייהו וידע כתבא דידיהו.

כה. בתוד"ה אלו. משמע דבקוטנן לא מהימן אפי' בדרבנן, דהא מוקי לה בגמ' בתרומה דרבנן.

כ' המהרש"א, מכל הנך דקתני במתני' לא קשיא להו, דאע"ג דמדרבנן נינהו, הרי לא האמינו בהו אלא שנים, דהיינו שיש גדול עמו, אבל מתרומה דהאמינו את זה שראה בקוטנו אפי' אין עוד עמו אחר, כמו שהוכיחו תוס' לקמן [בד"ה והוא], קשיא להו שפיר אמאי לא מהימן גם בקוטנו כי התם גבי חמץ.

ובעיקר קושייתם מבדיקת חמץ, כ' הרשב"א ז"ל, י"ל דהתם שאני, דהא מוקמינן לה בדאמרי אנו בדקנוה, דכיון דאינהו גופייהו בדקי לה דייקי טפי, אבל הכא דילמא אמרי בדדמי, ואפי' לספרים דגרסי התם כגון דאמרי בדיק ליה [בעליו], איכא למימר דכיון דבדיקת חמץ שכיחא בכל שנה וכולהו מתעסקין בה, אף תינוקות דייקי בה טפי, אבל בדמיון כתיבות, א"נ באשה היוצאת בהינומא, לא דייקי בה כולי האי, דבשמחה בעלמא תינוקות עסקין ולא דייקי בעיקר מילתא שפיר. [ומסוף דבריו נראה דלאו מתרומה בלחוד הוה קשיא ליה כדפי' המהרש"א בדברי תוס', אלא מכולהו מילי דמתני' דהו דרבנן].

כה. בתוד"ה קיום שטרות. תימה וכו' א"כ כל אדם שירצה זייף ויכתוב ויחתום מה שירצה ויגבה ממנו.

כ' הפנ"י, הנה רש"י ז"ל בריש גיטין [ג.]. הרגיש בזה, וכתב דלא חציפי איניש לזייף, עיי"ש, וכתבתי שם דהו"ל כמילתא דעבידא לאיגלווי, אלא דהתוס' כאן לא הונח להם בזה, דנהי דמילתא דלא שכיח היא, אפ"ה כיון דאיכא מיעוטא דמיעוטא דחציפי, א"כ לא שבקת חיי לכל בריה וכו'

משום הני דחציפי וחשידי. אמנם לענ"ד בזה ג"כ י"ל דאין לתמוה כ"כ, דהא אם יוציא איזה אדם חשוד שטר מזויף על חבירו, בקל יוכל זה שכנגדו להציל עצמו ולשבר מלמענות רשע ע"י שיכתוב ג"כ שובר מזויף וכו'. [והפ"ח בהגהות מים חיים באמת תמה מה"ט על תמיהת תוס'].

ועוד י"ל, דריש לקיש גופא לא אמר עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותו, אלא כשיודעין מיהא שיש עדים בעולם ושמותיהם כן, וא"כ הו"ל שפיר מילתא דעבידא לאיגלווי, ואף בגיטין הבאים ממדינת הים משמע בריש גיטין שהיו רגילין להחתים עליהם תמיד ספרי דדייני וכו', וא"כ הו"ל שפיר מילתא דעבידא לאיגלווי, משא"כ כשאין העדים ידועין כלל, אפשר דלכו"ע בעינן קיום. עכ"ל הפנ"י. והגרע"ב ג"כ כ' על דרך תירוץ בתרא וז"ל, ונ"ל עוד הא דקיום שטרות דרבנן, מיירי בחתומין על השטר עדים שאנו מכירין אותם, והיו ידועים בחיים בזמן ההוא הכתוב בשטר, אמרינן ודאי לא חציף איניש מסתמא לזייף חתימת ידם, דילמא שיילינהו אתו ומכחשי ליה, ואף אם אח"כ הלכו למדינת הים או שמתו, הרי השטר בחזקתו וכו', אבל בעדים דלא ידעינן להו לגמרי, ודאי חספא בעלמא הוא אי לא קיימו.

והנתי"מ (סי מ"ו סק"ה) כ' מתחילה דהא דקיום שטרות דרבנן, בעינן עכ"פ שנודעו העדים מי הם, רק שכתב ידם אינו ניכר, והקשה ע"ז מגיטין הבאים ממדינת הים, דשליח נאמן לומר בפ"נ ובפ"ג משום דמדאורייתא א"צ קיום כמבואר בריש גיטין [ג.], ולא ניח"ל במה שתירץ ע"ז הפנ"י דסתם גיטין חתומין עליהם ספרי דדייני, ומסיק דכל מי שהביא שטר או גט, ואומר בפירוש שאינו יודע כלל מאיזה מקום הם העדים, בוודאי דאינו שטר וגט כלל, דהא עיקר הטעם דא"צ קיום מדאורייתא הוא משום דהוא מילתא דעבידא לאיגלווי ומירתת לזייף, ואם נאמר דאפי"כ בה"ג א"צ קיום מדאורייתא, מאי מירתת איכא הכא, הא בידו לזייף עדים כרצונו, ויאמר שהם עדות מסוף העולם שאינו יודע מקומן של העדים.

כה. בתוד"ה ודילמא. ומ"ט נמי דמ"ד חולקין.

והרמב"ן לקמן בסוגיין [כח:]; אהא דקאמר במקומו של ר' יוסי לא היו מעלין מתרומה ליוחסין, כ' וז"ל, קשיא לן והא מ"מ נפיק מינה חורבא, דזימנין דמשחררי ליה או נפיק בשן ועין, ואתו למיתן ליה תרומה. ואפשר דלכולי האי לא חיישינן, משום דס"ל המשחרר עבדו עובר בעשה, וכדאמרינן לעיל דסמכינן אאסור לאדם שילמד את עבדו תורה, וליוצא בשן ועין, כיון דממילא הוא ולא שכית, לא חיישינן, ועוד דאית ליה קלא ולא מהדר איהו אבית הגרנות למיתן ליה תרומה דעוון מיתה הוא, אבל ליוחסין ודאי חיישינן משום מעלה, דילמא גלי לישא מיוחסת כדי לבא בקהל. ומיהו הא מקשי וניחוש שמא עבד כהן הוא ועכשיו נשתחרר, שהרי הוא בחזקת בן חורין ואין רשות רבו עליו, וכ"ש לענין יוחסין דחוששין שמא ברח ולא נשתחרר כלל. והרשב"א ג"כ כ' כהרמב"ן, ומסיק דהא דמקשינן וניחוש דילמא עבד כהן הוא, י"ל דלשמא יעשונו בן חורין לא חיישינן כיון דעבר עליה, והשתא מיהא ליכא איסורא, אבל לשמא עשאו חיישינן, כיון דאילו עשאו בן חורין עבדינן השתא איסורא.

כה. ודלמא עבד כהן הוא.

כ' מהרש"ל, תימה אמאי לא אוקי כגון דמוחזק לן באבוה דכהן הוי, ונפיק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה וכו', כדלעיל [בדף כו.], וצ"ע. וז"ל הרשב"א, וא"ת א"כ הא דתניא [כה.]. חזקה לכהונה נשיאת כפים וחילוק גרנות, ליחוש דילמא עבד כהן הוא, וי"ל דהתם במוחזק בישראל אצלנו אלא שאין ידוע לנו אם כהן ואם חלל. וא"ת ה"נ לישני ליה בכי כגון דמוחזק לן דאינו עבד, י"ל דלא אפשר לאוקומה בהכי, מדאיצטריך למיתני רישא שהיה יוצא מבית הספר כדאמרינן לעיל דלא קתני לה אלא לאפוקי שאינו עבד.

כה. השתא ומה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, צדיקים עצמם לא כ"ש.

ביבמות [צט:]; איתא כי האי עובדא בר"א ברבי צדוק. וכ' שם תוס' [בד"ה ס"ד, וצינו המהרש"א בח"א כאן], דלא גרסינן ליה, דלא שייך הך פירכא

אלא במקום שהחכם עצמו נכשל באכילת איסור. וז"ל הריטב"א בסוגיין, ומה בהמתן וכו', ואפי' למאי דמפרש בתוס' שאין אומרים כן אלא באיסורי אכילה, הכא איסור אכילה איכא, שמאכילין תרומה לבניו שלא כדין.

כה. ועד כאן היינו באין בשבת, קסבר תחומין דרבנן.

אבל למ"ד תחומין דאורייתא, אינו נאמן להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו. והקשה בקוב"ש [אות ע"ז], כיון דעד אחד נאמן באיסורין, כל הפסולין נאמנין, וא"כ גם תחילתו בפסול כשר, וכ"כ בשו"ת מהר"ח אור זרוע [סי' צ"א] לענין עדות אשה, דגם תחילתו בפסול כשר מה"ט דעד א' נאמן, והביא ראה מדברי תוס' בגיטין [כג. בד"ה הוא הדין]. [מיהו חלוקין עליו חבריו דלא מהני תחילתו בפסול בעדות אשה, והוא בשו"ת ר"י בן הרא"ש סי' צ"ב באורך], ולדעת מהר"ח או"ז צ"ל דהא דלא סמכינן באיסורין על מה שראה בקוטנו, אינו משום גזיה"כ דבעינן תחילתו בכשרות, אלא דילמא לא דק שפיר בקטנותו.

כה. נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא וכו' משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה.

כ' הר"ן, מיירי במשפחת כהנים שיצא עליה חשד פסול כהונה, ואותה משפחה נחלקה לבתי אבות, וקאמר שנאמן תינוק להכשיר משפחת בית אב אחד ממנה, שיעיד ויאמר, אותו חשש פסול על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני. ולא נקטה באומר משפחה זו כשרה בלבד, לפי שאם היינו מוחזקין באיסור משפחה אחת, אין התינוק נאמן להכשירה אפי' לתרומה דרבנן, אבל כשאנו מוחזקין בכלל שיש פסול באותה משפחה סתם ואין אנו יודעין בבירור אם על כולה אם על מקצתה, נאמן התינוק לברר בשם אביו ולומר, אותו פסול על משפחת בית אב פלוני ולא על משפחת בית אב פלוני, וסומכין על עדות זו להאכיל אותו שהוא מכשיר תרומה דרבנן. אבל ודאי אין התינוק נאמן לפסול, שזה לא שמענו בשום מקום, והיאך יהא נאמן במה שאומר בשם אביו, והלא לא היה אביו נאמן, דהא קי"ל דאין ערער פחות משנים, אלא ודאי וכו' ומשפחה זו פסולה דקתני, בשביל הכשר האחרת נקטה.

אבל הראב"ד ז"ל החמיר בכאן הרבה, והכי כתב, הנך דברייתא אפי' כשהוא קטן, ואע"פ שאין גדול עמו, משום דאית ליה קלא יתירא ומפרסמא ליה מילתא ולא מחלפא ליה, ו"משפחה זו פסולה", אי הוו תרי פסלינן לה אפומייהו, ואי חד הוא, חיישינן לה ולא מכרזינן עליה, [שחוששין לדבריו כקול בעלמא כדי להתרחק מאותה משפחה. ל' הריטב"א]. ו"משפחה זו כשרה", אי תרי נינהו, מכשרינן לה אפומייהו ואע"ג דהוות קיימא בחזקת פסלות, וכן שאכלנו בקצצה של בת פלוני, דאי תרי נינהו, פסלינן לזרעא אפומייהו, ואי חד הוא חיישינן לה. ע"כ. ולפי דעתו שזו חומרא יתירא.

כה. כיון דדעתיה לאיגיווי מידק הוה דייק.

כ' הריטב"א, אע"ג דאמרינן בעלמא [קידושין סב:]; מי יימר דמזדקקי ליה בי דינא, גוי לאו דינא גמיר וכסבור הוא דליזדקקו ליה. ועבד נמי [כגון] דשמע מפיה מריה דדעתיה לשחרוריה. [וכע"ז לקמן [לז.]. כיון דדעתה לאיגיווי מנטרא נפשה, שפחה נמי דשמעה מפיה מרה].

כט. ועל השפחה.

אבל קודם שנשתחררה אין לה קנס, ואפי' משומרת, כדאמר בירושלמי. [הובא בתוד"ה הבא על הנתינה]. וכ' הגרע"א, י"ל דטעמא הירושלמי דכי היכי דממעטינן קטנה מקנס לר"מ לקמן [מ:]; מקרא ד"ולו תהיה לאשה", במהוה עצמה הכתוב מדבר וכו' משא"כ קטנה לאו בת הויה היא כלל, וא"כ י"ל דה"נ שפחה דלאו בת הויה היא כלל וממעטינן מ"ולו תהיה", ואפשר דאפי' רבנן דס"ל דנערה אפי' קטנה במשמע, היינו דמ"מ שייך בה הויה ע"י אביה, ואף ביתומה מ"מ שייך בה הויה אילו היה האב קיים, או דאיתא לכלל הויה לכשתגדל וכו', משא"כ בשפחה דלא מקרי אתיא לכלל הויה, [יעו"ש ראינו מגיטין פה.], והא דשוטה יש לה קנס כדמשמע

לקמן [לב:]. אחותו בוגרת נמי הא איכא בושת ופגם, בשוטה, דמשמע דמ"מ רק בבוגרת אבל נערה יש לה קנס, צ"ל דזהו מקרי [אתיא לכלל] הויה לכשתשתפה, משא"כ שפחה ונכרית. [א"ה, עיין בקוב"ש [אות ע"ח] דלר"מ דממעט קטנה מהאי קרא, פשוט דה"ה בשוטה, ותמה על מש"כ הרמב"ן לקמן [לז. בד"ה הבא על בתן] דמתני' דהכא איירי בשוטה [מפותה].

כט. הכי קאמר אלו נערות פסולות שיש להם קנס וכו'.

כ' הרמב"ן, פירוש, מאי פסולות פגומות, דהני אינן כשרות, וגירת ושבוייה ושפחה אינן בתולות שלימות שבישראל, ובא על אחותו ואחות אביו פגומות הן לו ופסולות. ובתוס' מפרשים פסולות ממש וכגון שבא עליהם כהן, וטעו בשבוייה שהכל מוידים בה דמותרת, לא נחלקו אלא בגירות וטעמא מפורש בסוף קידושין [עח].

כט. קטנה מבת יום אחד יש לה מוכר.

בקוב"ש [אות ע"ו] דקדק מלשון זה דכשהיא עובר ליתה במכירה, ולהסוברין דאפשר למכור עובר במעי בהמה, י"ל דהכא שאני דבעינן ראויה ליעוד, אבל להסוברים דקידושין תופסין בעובר מיד, תקשי. [דראויה ליעוד, דאע"ג דאינה ראויה לנישואין, הא קיי"ל [קידושין יח:]] דייעוד אירוסין עושה. ומדמתקדשת בעודה עובר, חזינן נמי דהאב זכאי בבתו אף קודם שנולדה.

כט. בתוד"ה הבא על הנתינה. ומיהו איכא למימר דבכל הנהו נקט נתינה אגב ממזרת.

וכ' הגריעב"ץ, דכוותה אשכחן בכמה דוכתי דנסיב תנא גרושה וחללה בהדי הדדי אע"ג דחלוצה אינה אלא מדרבנן. וז"ל הרמב"ן ביבמות [עח: בד"ה נתינים]. ור"ת הקשה מדתנן ואלו הן הלוקין וקתני ממזרת ונתינה לישראל, ואם תאמר משום ממזרת נקט לה, כדנקט גרושה וחלוצה לכהן הדיט ואע"ג דחלוצה דרבנן היא, מי דמי, חלוצה מגרושה קא מרבינן לה, ומשו"ה קתני לה בהדה בכל מקום, אבל נתינה לאו ממזרת אתיא, למאי הלכתא קתני לה הכי, ותו, דהתם קתני סיפא גרושה וחלוצה אינו חייב אלא אחת, ותרצינא בפ' עשרה יוחסין [עח]. אינו חייב אלא על אחת מהן, וחלוצה דרבנן, דמשום דקתני לה ברישא בהדדי, גלי בסיפא דלאו דאורייתא, ואי ס"ד נתינה לאו דאורייתא, ליתני נמי ממזרת ונתינה אינו חייב אלא על אחת מהן, ונתינה דרבנן.

כט. בתודה הבא על הנתינה. ואע"ג דקיי"ל דהפקר ב"ד הפקר, היינו לצורך וכו'.

וביאר המהרש"א, דלפירש"י דהך גזירה דדוד משום איסור עבדות נגעו בה, שפיר קאמר דחלק מזבח דעביד בהו איסור עבדות מי יפקיע. דלא שייך באיסורא הפקר ב"ד הפקר, אבל לפי ר"ת דלא גזר דוד עליהן כלל איסורא אלא שעבוד, וממונא בעלמא הוא, ואית לן למימר שפיר דהפקר ב"ד הפקר. עכ"ל. ובמאי דניחא ליה לפירש"י דלא שייך הפקר ב"ד להתיר איסור עבדות שלו, כ' הרש"ש דאינו מחוור, דכיון דהאיסור הוא מחמת שעבוד העבדות, וב"ד יכולין להפקיע השעבוד, יהיה האיסור ממילא בטל, וכדלעיל ג. בתוד"ה תינת. [שכתבו דמכח הפקר ב"ד הוו מעות הקידושין מתנה, וממילא יהיו כל בעילותיו זנות. ולכאו' יש לחלק, דהתם אין ההפקר בדבר האסור, אלא בהמעות, ונמצא דמעולם לא היה כאן קידושין, משא"כ הכא]. ועד"ז כ' בקרני ראם. [ולכאו' לא עדיף ממפקיר עבדו ממש, דאיכא למ"ד דצריך גט שחרור להתירו בבת ישראל, מיהו למ"ד התם דיצא לחרות וא"צ גט שחרור, והיינו מכח קרא ד"עבד איש" דכל שאין רשות לרבו עליו אינו עבד, ה"ה בהפקר ב"ד].

כט. בתוד"ה ועל הכותית. ומה שפ"י דקסבר כותים גירי אריות הן, ל"נ לר"י בן רבינו מאיר דא"כ עובדת כוכבים היא וכו'.

וז"ל המאירי, אף היא שנויה לדעת האומר גירי אריות הן ונשאר באיסור חתנות, אלא שמכיון שחייבין במצוות, הרי הן כשאר חייבי לאוין. [אלא שכבר עשאוהו אח"כ כגויים גמורים]. ויש שואלין, ואם לדעת גירי אריות

נאמרה, היכי יהיבין להן קנס דאזלה ואכלה בגיורתא וכו', ואינה שאלה, שמ"מ הואיל וישנה בכלל מצוות, לאו גיות מקרי.

כט. בתוד"ה ועל הכותית. אבל קשה דליתני מחזיר גרושתו משניסת ונבעלה שלא כדרכה.

כ' הגרע"א בתוספותיו למתני', מבואר דס"ל דנשאת ונתגרשה ג"כ יש לה קנס, וזהו דלא כמש"כ התוי"ט בפרקין [מ"ג] בשם הטור, [ושם מסיק התוי"ט, דראיה גמורה ממתני' דלעיל [יא:]] דבתולה מן הנישואין כתובתה מנה. וכ' שם הגרע"א, לענ"ד אפי' קצת ראייה ליכא, דהתם הטעם דהוא נושא אותה בחזקת בעולה, דאף דעדים מעידים אותה שלא נבעלה, מ"מ חושב דלשבחה אומרים כן, כמש"כ תוס' שם [יב. בד"ה שאני], וכיון דהוא נושא אותה בחזקת בעולה, לא תקנו לה כתובה רק מנה, משא"כ הכא דלא שייך כן, וכיון דמעידים עדים שלא נבעלה, מהיכי תיתי לא יהיה לה קנס עכ"ל יעו"ש עוד]. [ועיין במאירי [בד"ה ועל הנדה] שכ' שכל שנשאת אין לה קנס הואיל ואין לה טענת בתולים, וזה לכאו' כהתוי"ט]. והא דלא נקטי משנתארסה, היינו דזה אפי' לר' יוסי בן כיפר דס"ל ביבמות [יא:]] דמחזיר גרושתו מאירוסין מותרת, מנישואין אסורה, וס"ל דבעי ג"כ נבעלה.

כט בתוד"ה ועל אשת אחיו. ומיהו בירושלמי מוקי לה כשבא עליה עד שלא מת ומת, וה"ה עד שלא בגרה ובגרה.

כ' המהר"ם, וצ"ל לפ"ז אע"ג דמפותה מדעתה עבדה, לא שייך מחלה הקנס אלא היכא דהקנס לעצמה, אבל היכא שאין הקנס לעצמה אלא לאביה, אע"ג דאביה בעצמו בא עליה, לא שייך מחילה, ולכך כשמת או נתבגרה לא שייך מחילה וגובה הקנס מן היורשים [כשמת], או ממנו בעצמו כשנתבגרה. כך צריך ליישב, ודוחק הוא.

והגרע"א כ' ליישב קושית ריב"א, דמשכחת לה שאביה קידש אותה וקיבל הגט שלא מדעתה קודם שנתפתה, וכיון שבשעת הפיתוי לפי דעתה דסברה דהיא פנויה והקנס לאביה, לא ידעה ולא מחלה, משו"ה גם עתה דאיגלאי דנתארסה ונתגרשה, מגיע לה הקנס כיון דלא מחלה, ודמי לדינא דהירושלמי בבא על בתו ומת עד שלא עמדה בדין, אף דהקנס למפרע שלה, מ"מ לא הוי מחילה.

ועיין בקוב"ש [אות פ"ה] שכ' ע"ז, דלפי מש"כ הרמב"ן דטעמא דמפותה אינו מטעם מחילה אלא משום דהוי מזיק ברשות, נראה דאין לחלק כן, ואפי' נימא באומר קרע שיראין ולא ידע שהשיראין שלו לא מיפטר, התם אפשר לומר דאילו ידע שהן שלו לא היה נותן רשות לקורען, אבל הכא לא שייך לומר כן. [דסו"ס גופה דידה הוא, אלא שסברה שהקנס אינו שלה]. ומה שהביא דוגמא לזה מהירושלמי בבא עליה ומת דלא מהניא מחילתה אף דהקנס למפרע שלה, התם אינו שלה למפרע אלא מכאן ולהבא. [ובאות קנ"ה הביא פלוגתא דהרשב"א והריטב"א אם זכייתה כשמת האב, מכאן ולהבא או למפרע, וכ' דמהירושלמי מוכח דאין זכייתה למפרע].

כט: והני בני קנסא נינהו, ואמאי איקרי כאן ולא תהיה לאשה, אשה הראויה לו.

כ' הריטב"א, פירוש, לאו דמשמע לישנא קרא הכי, דהא לקמן בפירקין [מ]. פרכינן וליתי עשה דולו תהיה לאשה ולידחי לאו דלא יבא ממזר, ואם איתא דהכי משמע לישנא דקרא, היכי דחי ליה, אדרבה מקיים ליה, אלא משום דקיי"ל לקמן דהכי דינא דכל שהיא אסורה לו אינו רשאי לכונסה, משו"ה אמרינן הכי וסמכינן ליה אקרא, ודכוותה בתלמודא. ובתוס' שם [ד"ה ניתי] הקשו ג"כ, דכיון דאיכא דרשא דבעינן אשה הראויה לו, מאי פריך וליתי עשה ולידחי לית, יעו"ש ג' תירוציהם, ובתי' קמא דהרו בהו וס"ל כהריטב"א דמקרא ליכא למילף למעוטי אשה האסורה לו, יעו"ש, אבל לב' תירוצי בתראי דרשא גמורה היא.

ובפנ"י הקשה, מאי פסיקא ליה לתלמודא דפטור נמי מקנס, דנהי דאינו רשאי לקיימה אם אינה ראויה לו, [כדתנן לקמן [לט.]], וכמדפרש טעמא

וז"ל הגרע"א [אהא דפריך ור"ל נמי מיבעי ליה לכדאביי], תמוה לי, דאמאי פריך ממירא דאביי, דרבא חולק לקמן בזה, ויש מקום לומר דר"ל לא סבר לדאביי, אמאי לא פריך יותר, דהא מיבעי ליה למה דאיתא במתני' [מא:]: לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה, הרי הן של עצמה. אף דהקנס על מעשה הביאה שהיא בנערותה, והיינו משום דכתיב ונתן לאבי הנערה, דבשעת נתינה צריך אבי הנערה ולא אבי בוגרת, וכמש"כ רש"י לקמן [לט. בד"ה לעצמה] ובתוס' שם [בד"ה מה בוגרת], אלא דאביי ס"ל דלא מקרי אבי הנערה אלא כשהיא בחיים ולא לאבי מתה, ורבא פליג בזה, אבל לכו"ע דרשינן לאבי הנערה ולא לאבי בוגרת, וא"כ הו"ל למיפרך דמיבעי ליה להכי, וצריך תלמוד.

כט: בתוד"ה וחד. וא"ת ולשתוק מ"ולו תהיה לאשה" וכו'.

הקשה בשיטמ"ק, היאך שואלים ולישתוק, וכי אינו צריך לעשה, וי"ל דפירוש לשתוק פירושו מן המשמעות של "תהיה" דממנו ממעט חייבי לאוין וחייבי כריתות, ויכתוב משמעות אחר דלא יהיה משמעות מיעוט, כגון "וישאנה". וכ' ע"ז בקוב"ש [אות פ"ו], אי נימא דפירכת הגמ' דאין חייב קנס אלא במקום שאפשר לקיים המצוה ד"ולו תהיה לאשה", כמו במכירת אמה דבעי שתהא ראויה לייעוד [קידושין יב., יח:], א"כ אין שום נפק"מ באיזה לשון נכתבה המצוה, וצ"ל דמשמעותא ד"תהיה" ילפינן דבעינן שתהא בה הויה.

התם [מ.], וכנ"ל], אכתי מנלן דפטור נמי מקנס, ובשלמא אי מייתר קרא אתי שפיר, דלענין דאינו רשאי לקיימה לא אצטריך קרא, כדאמר לקמן דלית לן למימר אתי עשה ודחי ל"ת כיון דבעינן מדעתה, אבל לפי מש"כ תוס' [בד"ה וחד] ד"ולו תהיה לאשה" לא מייתר, [דאיצטריך למידרש ולו תהיה לאשה מדעתה] קשה, ודוחק לומר דמשמע ליה לתלמודא בפשיטות, דהיכא דלא קרינן ולו תהיה לאשה לא קרינן ונתן לאבי הנערה, דלאו מילתא פסיקא היא, והיכא דאיתמר איתמר, וכל כה"ג לא הו"ל שתיק הש"ס לפרושי בהדיא. [ועיין תוס' הנ"ל לקמן, שכ' בתוך דבריהם וז"ל, דקראי משתמע שפיר דהיכא דאיכא קנס איכא נמי נישואין].

כט: ההוא מבעי ליה לכדאביי וכו', ור"ל נמי מיבעי ליה לכדאביי וכו', אלא שיתא קראי כתיבי וכו' חד לכדאביי.

כ' הפנ"י, ואע"ג דלקמן [לט:]: אמרינן דלרבא מספקא ליה אי איתא לדאביי, ולשינא קמא משמע דלרבא לית ליה הא דאביי וכפירש"י שם, מ"מ נראה דלרבא נמי איצטריך ליה חד קרא, למידרש מיניה לאבי הנערה ולא לאבי בוגרת כמש"כ שם התוס' [בד"ה מה בוגרת], ולאביי לא איצטריך ליה קרא להכי כמו שאפרש שם [לח: בד"ה האמר אביי], ונקט הכא לכדאביי משום דהלכתא כוותיה, דלא שבקינן פשיטותא דאביי משום ספיקא דרבא, וכן פסק הרמב"ם [בפ"א מהל' נערה הט"ו].